

Forbryderen og hans milieu.

Af mag. art. KARL O. CHRISTIANSEN.

Meddelelse om kriminologiske undersøgelser
ved Statsfængslet i Vridsløselille.

Et tidligere arbejde, »Kriminelle levnedsløb«, der er offentliggjort i dette tidsskrift¹⁾, har jeg forsøgt at præcisere begreberne akut og kronisk kriminalitet og give dem en rent kriminologisk betydning.

Kronisk kriminelle var lovovertrædere, der straffedes relativt hyppigt, havde forholdsvis korte kriminalitetsfri perioder og følgelig tilbragt store dele af deres liv i fængsel. Akut kriminelle blev straffet mindre hyppigt og navnlig mindre regelmæssigt, saaledes at der i deres levnedsløb viste sig relativt lange kriminalitetsfri perioder, 4—5 aar og mere. De kom følgelig til at tilbringe en mindre procentdel af deres liv i fængsel. Denne indledende undersøgelse var overvejende descriptiv. Af dens ret beskedne resultater skal jeg iøvrigt kun fremhæve, at blandt de kronisk kriminelle var de tidligere børneværns- og værgeraadsbørn stærkt repræsenteret, at deres recidivsandsynlighed beregnet ad modum *Meywerk* oftest var tvivlsom eller stor, og at straffe for bedrageri var væsentlig hyppigere hos dem end hos de akut kriminelle. De akut kriminelles recidivsandsynlighed viste sig beregnet paa samme maade som ringe eller tvivlsom.

Paa grundlag af det samme materiale, 126 recidivister²⁾

1) Nordisk Tidsskrift for Strafferet, 30. aarg., 1942, pp. ff.

2) Begrebet er taget rent kriminologisk, se nævnte arbejde p. 8.

(35 akut og 91 kronisk kriminelle), der var indsat i Statsfængslet i Vridsløselille i tiden 15. 8. 40—15. 2. 41, skal jeg forsøge i store træk at belyse spørgsmaalene om lovovertrædernes personlighed og deres ydre, sociale forhold. Jeg antydede i det nævnte indledende arbejde, at man maaske kunde vente, at kronisk kriminalitet hovedsagelig var betinget af endogene aarsager og akut kriminalitet af exogene, men at det dog paa forhaand forekom usandsynligt, at det skulde forholde sig saa enkelt. Denne sidste formodning har vist sig rigtig.

Personligheden.

En del af de indsatte fanger var tidligere mentalundersøgt af embedslæger eller overlægen i psykiatri ved Københavns politi. Enkelte havde været indlagt til observation paa psykiatriske afdelinger eller sindssygehospitalet. Ved indsættelsen i statsfængslet blev de atter undersøgt af den daværende overlæge ved Psykopatanstalterne, dr. med. *Paul Reiter* eller af den daværende reservelæge. Herefter lader de undersøgte fanger sig klassificere under de i tabel 1 anførte diagnoser.

Tabel 1.

Procentvis fordeling af fangerne efter mentale defekter.

	Sinker	Aands- svage	Fgsl. psykose	Psyko- pater	Mentale defekter under ét
akut	0	0	0	11,4	11,4
kronisk	6,6	2,2	2,2	37,4	46,2
Sum*)	4,8	1,6	1,6	30,1	36,5

*) % af hele Materialet.

Som man ser af tabellen, er der i hele materialet kun ca. 6 % *sinker* eller *aandssvage*. Dette resultat siger intet om de intellektuelle minusvarianters kriminogene betydning. Det siger derimod, at vi i Danmark har en aandssvageforsorg, der set med kriminalistens øjne i det store og hele

fungerer tilfredsstillende. Flertallet af de kriminelle aandssvage kommer hurtigt under aandssvageforsorg og placeres saaledes, at de ikke har mulighed for at begaa forbrydelser³⁾.

Med hensyn til *sinkerne* bør det ogsaa paa dette sted fremhæves, at det fra et kriminalpolitisk synspunkt vilde være overordentlig hensigtsmæssigt, om vi kunde faa en sinkeforsorg, der gennem tilsyn, passende uddannelse og paa anden maade kunde tage sig af disse mindre udpræget svagtbegavede.

Forskellen mellem akut og kronisk kriminelle kommer klart frem, selv om den ikke statistisk set tillader os at slutte noget sikkert om fordelingen. Der kan dog næppe være tvivl om, at den er udtryk for den kendsgerning, at ringe begavelse snarere fører til kronisk kriminalitet end til akut, hvis ikke den modvirkes gennem forsorgsforanstaltninger.

Blandt de undersøgte fanger har to haft *fængselspsykose*. De er begge kronisk kriminelle; men af disse to isolerede tilfælde kan man naturligvis intet slutte.

3) Som man kunde vente, har man blandt de lidt ældre fanger fundet et par grænsetilfælde, hvor de paagældende efter deres intelligenskvotient maatte placeres blandt de lettere aandssvage, nær sinkegruppen. Deraf var den ene tidligere undersøgt og betegnet som sinke; den anden kom derimod til psykiatrisk undersøgelse for første gang.

Man har forsøgt at faa dem inddraget under aandssvageforsorg. Dette mislykkedes, idet Retslægeraadet efter forhandling med overlægen til Justitsministeriet udtalte:

I det ene tilfælde: »Han er vel en udtalt sinke, placeret nær aandssvagegrænsen, men hans intelligensstandpunkt har ved tidligere undersøgelser vist sig at være saaledes, at det afgjort maatte placere ham over denne grænse.

Den nu foreliggende undersøgelse synes at vise, at han i visse henseender er gaact tilbage, og at formodningerne om en snigende udviklet sindssygdom ikke kan afvises. Denne formodning er ogsaa udtalt i lægeerklæringen fra straffeanstalten.

Då han maa synes uegnet til at klare sig paa fri fod og anta-

Derimod viser tabellen, dels at diagnosen *psykopati* er ret almindelig, og dels at der her er en væsentlig forskel paa de to grupper af lovovertrædere. Det samlede antal psykopater (ca. 30 %) er dog ikke overraskende stort. Ved andre undersøgelser har man fundet anderledes store tal; men iøvrigt varierer angivelserne stærkt hos forskellige forfattere, helt fra 14—15 til 99 %.⁴⁾ Disse forskelle behøver ikke at være udtryk for tilsvarende forskelle i de undersøgte forbrydergruppers mentalitet. Snarere maa man antage, at det er vanskelighederne ved psykopatibegrebets afgrænsning, der her gør sig gældende.⁵⁾ Man maa derfor ganske simpelt undlade at sammenligne med andre forskeres resultater. Grundlaget for diagnosticeringen af de her undersøgte fanger har dels været *Helwegs* beskrivelse af de psykopatiske personligheder, som karakterologiske vanskeligheder⁶⁾, dels den tyske psykiater *Schneiders* definition:

gelig snart igen vil gøre sig skyldig i lovovertrædelser, maa Raadet, saafremt han ikke allerede nu kan indlægges i et sindssygehospital, anbefale, at politiets og forsorgsmyndighedernes opmærksomhed henledes paa, at saadan indlæggelse antagelig snart vil vise sig paakrævet.«

Og i det andet: »Det tør dog ikke afgørende bestrides, at han p. gr. a. sine øvrige sjælelige defekter maa henregnes til de let aandssvage, men Raadet maa, bl. a. under hensyn til hans noget fremrykkede alder og hans tidligere kriminelle forhold, der udviser forholdsvis lange, straffri perioder, finde det betænkeligt paa nuværende tidspunkt at inddrage ham under aandssvageforsorgen. Derimod maa Raadet anbefale, at politiets og forsorgsmyndighedernes opmærksomhed ved hans løsladelse henledes paa, at han er en psykisk defekt person, og at inddragelse under forsorg eventuelt ved dertil given anledning bør overvejes.«

Kriminalpolitisk vil det dog være et spørgsmål, om man — saalænge man ikke har nogen sinkeforsorg — staar sig ved at undslaa sig for at inddrage saadanne grænsetilfælde under aandssvageforsorgen, der jo ogsaa har andre midler at virke med end anstaltsbehandling.

4) Cfr. *Franz Exner*: Kriminalbiologie p. 247.

5) *Ibid.* p. p. 248—49.

6) *H. Helweg*: Den retslige psykiatri, p. p. 125 ff.

saadanne abnorme personligheder, der lider under deres abnormitet, eller under hvis abnormitet samfundet lider.⁷⁾

Hvad angaar forskellen paa akut og kronisk kriminelle m. h. t. fordelingen af psykopatiske personligheder, lader resultaterne sig derimod uden betænkelighed sammenligne. Diagnosen er jo her stillet af samme psykiater. Forskellen er saa stor, at man statistisk set tør slutte, at der er væsentlig større sandsynlighed for, at kronisk kriminelle vil vise sig at være psykopater, end at de akut kriminelle vil være det.

Mod dette resultat kunde man tænke sig rejst den indvending, at det ligger i selve psykopatibegrebets definition, at de kronisk kriminelle maa blive psykopater: samfundet lider under deres abnormitet. I dette argument overser man imidlertid et væsentlig moment i den Schneiderske definition: psykopaterne er abnorme personligheder. At kronisk kriminelle ikke behøver at være abnorme personligheder, fremgaar af den kendsgerning, at hos 57 (62,6 %) af de her undersøgte kronisk kriminelle var der ikke erkendt nogen psykopati.

Sammenfatter vi de her omtalte defekter under ét, viser forbindelsen med kronisk kriminalitet sig endnu fastere. Lidt under halvdelen af de kronisk kriminelle er mentalt defekte, mens dette kun gælder for ca. $\frac{1}{9}$ af de akut kriminelle. Ogsaa denne forskel er tilstrækkelig til, at det kan anses for statistisk sandsynliggjort, at kronisk kriminelle i væsentlig højere grad end de akut kriminelle vil være mentalt defekte.

Med hensyn til psykopati skal jeg anføre et eksempel, der viser denne defekts indflydelse paa kriminaliteten.

2320. 30aarig bedrager af næsten ren type. Tidligere straffet med fængsels- og forbedringshusstraffe for bedrageri og dokumentfalsk. Første lovovertrædelse 19 aar gammel. Ret langsomt recidiverende.

7) *K. Schneider*: *Psychopathische Persönlichkeiten*, p. p. 3 ff. Cfr. *Reiter*: *Om Psykopater med særligt Henblik paa Erfaringer vedrørende Anstaltsbehandlingen af kriminelle Psykopater* (Nordisk Tidsskrift for Strafferet, 30. aarg., 1942) p. 76.

Nu straffet med fængsel i 15 maaneder for bedrageri og underslæb.

Han er opvokset under ret gode sociale forhold, er søn af typograf og hustru (hjemmehørende i provinsby), har gaaet i mellem-skole og gymnasium, men er udgaaet af 1. gymnasieklasse. Han er fra skolen omtalt som jævnt begavet; men han har som regel ikke arbejdet tilfredsstillende; hans ydre facon var glat og sleben; men han var ikke paalidelig (eksamenssnyderier). Han kom ud af skolen, efter at han havde udgivet sig for forfatter og under falsk navn havde indlogeret sig paa hotel, hvorfra han ringede forskellige personer op og traf aftaler med dem ud fra sin nævnte illusoriske position. Efter skoletiden har han forsøgt sig med mange forskellige ting, som bogtrykker, tandtekniker, repræsentant, annonce-agent, grosserer i galanterivarer, bladudgiver, fotograf m. m.. Ind imellem har han i ret lange perioder gaaet arbejdsløs og levet af socialhjælp. Han har været gift 1934—39, da han blev separeret paa grund af sin kriminalitet. I ægteskabet er der en dreng, der er forblevet hos moderen. Hans økonomiske forhold har været ret svingende, som regel daarlige.

Psykiatrisk er han karakteriseret som en fantasifuld, mytoman, opstemt psykopat med tilbøjelighed til selvovervurdering og med manglende hemninger.

Flertallet af hans lovetrædelser er foretaget paa nogenlunde samme maade, idet han har antaget medhjælpere til en fingeret eller eksisterende virksomhed paa betingelse af, at de stillede et depositum som garanti. Disse deposita er under udviklingen af hans kriminelle løbebane stadig blevet større. Han har yndet at give det udseende af, at han var en virkelig betydelig person, gennem alle de arrangementer med kontor, een eller flere telefoner, brevpapir af flere forskellige former o. s. v., som han har forstaaet at sætte i scene. I nogle tilfælde har han sandsynligvis i begyndelsen haft til hensigt at realisere de projekterede virksomheder. Det har imidlertid hver gang vist sig umuligt, tildels fordi han fik økonomiske vanskeligheder, men ogsaa fordi det voksede ham over hovedet, saaledes at han overhovedet ikke havde rimelige chancer for at virkeliggøre planen.

Hans sidste bedragerier og underslæb adskiller sig ikke i formen fra de tidligere. Der synes dog at have været en mere reel basis for planerne. Af forskellige udtalelser synes det at fremgaa, at han har haft fuldt ud reelle hensigter — i hvert fald i begyndelsen. Han har som sædvanlig manglet tilstrækkelig kapital, men har dog — under indflydelse af sin psykopatisk prægede karakter — slaact hele virksomheden for stort op og er saa efterhaanden kommet ind paa bedragerierne, idet han uden hensyn til sine økonomiske vanskeligheder stadig har sat sig i nye udgifter.

Alkoholmisbrug.

I materialet forekommer kun ganske enkelte tilfælde af alkoholisme, der vilde falde ind under straffelovens begrebsbestemmelse i §§ 72 og 73: forfalden til drukkenskab. Undersøger man imidlertid de 126 fanger med henblik paa, hvor mange af dem der nogenlunde konstant eller periodisk, maaske blot paa tidspunktet for lovovertrædelsen, har været prægede af alkoholmisbrug, stiller sagen sig væsentlig anderledes. Begrebsbestemmelsen er videre, og antallet af fanger, der falder ind under den, bliver — som man kan vente — større. Det drejer sig ialt om 42,1 %, der fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem de akut og kronisk kriminelle (henholdsvis 40,0 og 42,9 %). Alkoholmisbrug i denne forstand hører altsaa ikke til sjældenhederne, men hvor stor rolle det spiller for kriminaliteten, lader sig ikke slutte ud fra disse tal, idet det er en faktor, der ingensinde virker isoleret, men altid forekommer i sammenspil med andre, det være sig mentale defekter eller/og sociale misforhold.

Milieuet.

Ved den sociologiske undersøgelse har metoden som kort omtalt i den tidligere artikel været følgende: Af akterne er udtaget, hvad de indeholdt af interesse. Disse Oplysninger er supplerede og konfronterede med fangens egne angivelser. I en del tilfælde er der yderligere udsendt spørgeskemaer til forældre, skole, arbejdsgivere, »hjem«, Dansk Værne- og Tilsynsselskab m. m. Paa dette grundlag har man forsøgt at klarlægge fangens forhold i barndomshjemmet, forhold til forældre og søskende, skolegang, eventuel børneværns- eller værgeraadsforsorg, de erhvervsmæssige forhold, ægteskabelige forhold og økonomiske forhold samt milieuforandringer. Uden at gaa i enkeltheder med hensyn til undersøgelsens teknik maa det være tilladt at fremhæve, at der for hvert enkelt spørgsmaals vedkommende er gjort forsøg paa at give en saa dybtgaaende besvarelse af det, som en sociologisk problemstilling kræver, og at alle oplysninger

— dokumenterede som udokumenterede — er modtaget med den nødvendige kildekritiske skepsis, idet forfatteren overalt har prøvet at reducere de foreliggende oplysninger til et minimum, som ikke lod sig betvivle. Det maa tilføjes, at det indsamlede materiale ikke er fuldt udnyttet i nærværende arbejde.

Opvæksten.

Hvad fangernes sociale forhold i *barndommen* angaar, skal henvises til tabel 2. Det fremgaar formentlig med al ønskelig tydelighed heraf, at størsteparten af de undersøgte fanger er opvokset under forhold, der i een eller flere henseender maa betegnes som uheldige. Ved defekte familieforhold er forstaaet, at fangen er født uden for ægteskab, at een af eller begge forældrene er døde, eller at forældrene

Tabel 2.

Procentvis fordeling af fangerne efter deres sociale forhold under opvæksten.

	Defekte fam.forh.	uheldig opdragelse	utilfredsst. skolegang	Defekter under opvæksten under ét
akut	48,5	62,9	25,7	71,4
kronisk	44,0	63,7	49,5	83,5
Sum	45,2	63,5	42,9	81,0

er skilt i fangens barndom. Henimod halvdelen af materialet maa klassificeres under denne betegnelse. Forskellen paa de akut og de kronisk kriminelle er uden betydning.

Under »uheldig opdragelse« er klassificeret de tilfælde, hvor barnet ikke er opvokset i sit normale milieu, eller hvor opdragerne har været defekte. En del af fangerne har i hele barndomstiden eller en væsentlig del deraf været anbragt hos mere eller mindre fjerntstaaende slægtninge (bedsteforældre, tanter o.s.v.), paa »hjem«, i pleje hos fremmede eller i tjenesteplasser paa landet. I andre tilfælde

har faderen været drikfældig, moderen prostitueret, samlivet uharmonisk paa den ene eller den anden maade. Ind under denne klasse vil naturligvis en del af dem, hvis familieforhold har været defekte, falde. Men hertil kommer, som det fremgaar af tallene, en del andre, hvor hjemmet i og for sig har været normalt m. h. t. medlemmer, men — som anført ovenfor — udvist andre misforhold af betydning for opdragelsen. Der er ingen forskel paa akut og kronisk kriminelle i denne henseende.

Det er der derimod m. h. t. *skoleforholdene*. Utilfredsstillende skolegang vil sige, at fangen som barn har været oversidder én eller flere gange, har udvist en meget daarlig opførsel⁸⁾, har skulket eller endelig: har gaaet i 4 forskellige skoler eller mere. Forskellen mellem akut og kronisk kriminelle er her saa stor (rundt regnet 25—50 %), at det er sandsynliggjort, at de akut kriminelles forhold i skoletiden har været mere tilfredsstillende end de kronisk kriminelles. Heri er der i og for sig intet overraskende, naar man sammenligner med resultaterne af undersøgelsen af fangernes personlige forhold. Der er grund til at antage, at personlighedsdefekter i en del tilfælde har gjort sig gældende allerede i skoletiden hos de senere kronisk kriminelle — og maaske i nogle tilfælde er blevet accentuerede gennem et skævt forhold til opdragerne og til lærere og kammerater. Men der bliver dog en betydelig gruppe tilbage, hvis skolegang har været utilfredsstillende, uden at der senere er paavist mentale defekter hos dem.

Sammenfatter man disse sociale defekter under ét, viser det sig, at lidt over $\frac{4}{5}$ af de undersøgte fanger ikke har levet et barns normale liv i en normal familie. Konsekvensen heraf har i mange tilfælde været alvorlig. Jeg skal referere et par ret tilfældigt valgte eksempler, der taler deres eget sprog.

8) Hvor dette kriterium har været det afgørende, er der lagt vægt paa, at opførselen i skoleattesten virkelig er beskrevet som slet. En almindelig vag udtalelse som f. eks.: »Hans opførsel var ikke saa god«, er ikke tillagt nogen betydning.

2355. 32aarig berigelsesforbryder af uren type. Kronisk kriminalitet af lettere karakter.

Arvelig belastet: Faderen »kvartalsdranker«, moderen nervøs og hysterisk, en søster begaaet selvmord, et par søstre løsagtige, to brødre straffede.

Han er søn af indsidder (senere arbejdsmand) og hustru, nr. 3 af 11 søskende. Hjemmet var præget af forældrenes mentale defekter og af søstrenes løsagtige færd. Moderen var sygeligt skinsyg og forfulgte til tider manden. Der var jævnlige huslige stridigheder. Søstre trak mandfolk til, og drikkelag med slagsmaal var ikke ualmindelige. Han klarede sig daarligt i skolen, omtaltes som doven, blev ofte holdt hjemme af forældrene. Sognepræsten karakteriserer børnene som forkuede og forsømte.

Siden ved landarbejde i nogle aar, derefter »handelsmand« (solgt staaltraadsvarer og børster samt »Livets Kamp«). Han er med aarene blevet noget drikfældig, er ugift og uforlovet. Psykiatrisk: aandssvag i lettere grad.

2379. 37aarig tyv af ren type. Akut kriminalitet.

Han er søn af husmand og hustru, nr. 4 af 4 søskende, opdraget hos forældrene (forskellige steder paa Midtsjælland). Faderen fortrukket, moderen skal have været ham utro. Forældrene separerede, da han var i 3—4aars alderen, derefter opdraget hos moderen og bedstemoderen, flyttede en del omkring i barndommen. Havde fra 9aars alderen tjenesteplasser paa landet, har gaaet i 4 forskellige landsbyskoler.

Siden: Ved landvæsen, arbejdsmand med relativt fast arbejde paa fabrik i provinsby. Gift; separeret 7 aar senere, hvorefter hans kriminalitet begynder. Psykiatrisk: normal.

De erhvervsmæssige forhold.

Vender vi os herefter mod de erhvervsmæssige forhold, den faglige uddannelse, stabiliteten i arbejdet og arbejdsløshedens omfang, faar vi et billede af de undersøgte fangers tilværelse, der ikke tegner sig i lysere farver.

Hvad først den erhvervsmæssige *uddannelse* angaar, viser der sig det uventede, at de akut kriminelle har været ugunstigere stillet end de kroniske. Kun ca. $\frac{1}{3}$ af de akut kriminelle har en faglig uddannelse⁹⁾. Af de øvrige har en

9) 4—5 aars regelmæssigt arbejde ved landvæsen er ogsaa regnet for en faglig uddannelse.

Tabel 3.

Procentvis fordeling af fangerne efter deres erhvervs-
mæssige forhold.

	Mangl. faglig udd.	Erhvervs- skifte uregelm. arbejde	Arbejds- løshed	Mgl. fgl. udd. el. uregelm. arbejd. el. arb. løshed	Uregelm. arbejde el. arb. løsh.
akut	62,9	82,9	60,0	94,3	85,7
kronisk	47,3	86,8	74,7	94,5	91,2
Sum	51,6	85,1	70,6	94,4	89,7

mindre del været anbragt i lære, men ikke gennemført den. En meget stor del har aldrig faaet nogen chance for at lære et fag. Af de kronisk kriminelle har lidt over halvdelen under større eller mindre vanskeligheder gennemført en lære — i nogle tilfælde under forsorg og maaske anbragt paa »hjem«. Forskellen paa de to grupper er dog ikke stor. Den ligger under, hvad man statistisk set tør bygge paa.¹⁰⁾

Lovovertrædernes vanskeligheder ved at tilpasse sig til de givne sociale forhold kommer ogsaa frem paa anden maade end i deres kriminalitet. De skifter hyppigere erhverv, og de skifter hyppigere arbejdsplads end de ustraffede. *Erhvervsskifte* eller *uregelmæssigt arbejde* — hvorved er forstået, at fangen gennem nogle aar har tre eller flere, ofte mange flere, pladser aarligt — forekommer hos ca. 85 % af de undersøgte fanger. Der er ved bedømmelsen af dette forhold taget hensyn til, at de paa grund af interneringerne nødvendigvis maa komme til at skifte plads hyppigere, saaledes at det, at de er henført under denne betegnelse, ikke kan betragtes som nogen direkte følge af kriminaliteten. Der er ingen forskel paa akut og kronisk kriminelle paa dette punkt.

10) Viser denne forskel sig i et større materiale at holde stik, er den udtryk for det interessante, at de akut kriminelle trods ugunstigere forhold i denne henseende dog m. h. t. kriminalitet faar en væsentlig blidere skæbne.

Ved *arbejdsløshed* er forstaaet enten arbejdsløshed paa tidspunktet for lovovertrædelsen eller relativt langvarig arbejdsløshed, d. v. s. mindst $\frac{1}{3}$ af aaret, saaledes at man kan sige, at den paagældendes tilværelse virkelig er præget af lediggang. Det forekommer i ca. 70 % af samtlige de undersøgte tilfælde. Forskellen mellem de akut og de kronisk kriminelle er ikke saa stor, at den tillader, at man drager nogen slutning deraf.

Undersøger man, hos hvor mange fanger de erhvervsmæssige forhold har været defekte i én eller flere henseender, nærmer vi os de 95 % uden nogen forskel paa de 2 gruppers medlemmer. Erhvervsskifte, uregelmæssigt arbejde eller arbejdsløshed i ovennævnte forstand finder vi hos 90 % af fangerne, ogsaa uden nogen væsentlig forskel paa akut og kronisk kriminelle. Erhvervsmæssige vanskeligheder af den ene eller den anden art er saaledes det normale, hvad enten vi staar over for en lovovertræder, hvis kriminalitet har vist sig at være akut, eller en, hvis kriminelle løbebane har været præget af mange og hurtigt paa hinanden følgende straffe.

Ogsaa her vælger jeg et par karakteristiske eksempler.

2358. 27aarig berigelsesforbryder af uren type og beruser. Kronisk kriminalitet.

Noget defekte forhold i barndommen. Faderen død, da han var 5 aar. Moderen gift igen et par aar efter.

Erhvervsmæssige forhold: 6 maaneder indsæber hos barber. 3 maaneder i lære som finmekaniker. 6 maaneder i lære som guldsmed. 4 maaneder bud hos elektriker, derefter i lære hos samme og udlært efter 5 aars forløb. 3 maaneder samme sted som svend. Senere ved faget forskellige steder: 3 maaneder, 5 maaneder, 2 maaneder, 2 maaneder, 11 maaneder, 6 maaneder, 2 maaneder. Ind imellem arbejdsløs eller haft budpladser: 1 maaned, 14 dage, 2 maaneder, 3 uger, 1 maaned, 14 dage. Siden 3 maaneder som arbejdsmand paa fabrik. Derefter arbejdsløs. Han synes i og for sig arbejdsvillig, men trættes hurtigt paa et bestemt sted, skal stadig skifte.

Psykiatrisk: psykopat af den sensitive og følelseslabile type.

2451. 29aarig tyv. Akut kriminalitet.

Opvokset under meget defekte sociale forhold, søn af ugift tjene-

stepige, der senere blev gift med arbejdsmand, da han var i 3—4aars alderen. 3 yngre halvsøskende. Opdraget i hjemmet og hos bedstemoderen til 9aars alderen. Derefter fjernet af værgeraadet p. gr. a. hjemmets forhold og anbragt paa forskellige »hjem«.

Erhvervsmæssige forhold: Han har ikke nogen faglig uddannelse, paa »hjemmet« nærmest beskæftiget med landbrugsarbejde, var fra et af dem anbragt i plads hos husmand, hvor han viste sig meget forsømmelig og til sidst bortgik. Siden udgangen af værgeraadets forsorgen har han næsten udelukkende opholdt sig i provinsby og ernæret sig ved tilfældigt arbejde. Han har aldrig haft nogen fast plads, undertiden lidt kommuncarbejde. Han har vagabonderet en del, i flere aar 2—3 maaneder ad gangen, hvorunder han har levet af at handle med snorebaand. Han virker noget forhutlet. Han er ugift, uforlovet og har ingen børn. Hans økonomiske forhold har været daarlige, han »plejer gerne at opgive 400 Kr.«.

Psykiatrisk: normal, men noget viljesvag.

Økonomiske forhold.

At de økonomiske forhold som en følge af de ustabile erhvervsmæssige forhold bliver slette, kan ikke undre. Inddeler man fangerne efter indtægtsklasser, finder man den i tabel 4 anførte fordeling. Som man ser, har knap $\frac{1}{4}$ en indtægt (*skattepligtig indkomst*) paa under 1000 kr., lidt mindre end halvdelen mellem 1 og 2000 kr. og den sidste store fjerdedel over 2000 kr. Hertil kan man føje, hvad der ikke fremgaar af tabellen, at kun 4 % har haft en aarsindtægt paa over 3000 kr. Indkomsten er beregnet for det nærmest foregaaende hele skatteaar før indsættelsen¹¹⁾.

Ved sammenligning viser det sig, at de akut kriminelle er gunstigere stillet end de kroniske. Undersøgelsen over de erhvervsmæssige forhold afslørede ikke nogen tilsvarende forskel, bortset fra arbejdsløshed, der var noget hyppigere hos de kronisk kriminelle, uden at den dog var saa stor, at man har turdet slutte noget heraf. Det vil altsaa sige, at de kronisk kriminelle i højere grad er henvist til

11) Har en fange i en del af dette aar afsonet en straf, er hans gennemsnitlige maanedsindegt multipliceret med 12, saaledes at det ikke direkte skyldes strafafsoningen, naar indtægterne hos de undersøgte fanger ligger saa lavt.

Tabel 4.

Procentvis fordeling af fangerne efter økonomiske forhold.

	—999	1000—1999	2000—	Økonomiske vanskeligheder
akut	14,4	42,8	42,8	80,0
kronisk	27,5	47,3	25,2	72,5
Sum	23,8	46,0	30,2	74,6

at tage de daarligst lønnede pladser. Dette maa antages at være en følge af de hyppige afbrydelser i deres borgerlige tilværelse p. gr. a. interneringerne.

En sammenligning med befolkningens skattepligtige indkomst for aarene 1939—40 lader sig ikke uden videre gennemføre. Skønsmæssigt kan man dog paa grundlag af Statistisk Aarbogs opgørelser sige, at de undersøgte fangers indkomster ligger væsentlig under indkomsterne for de i aarbogen som arbejdere og som butikspersonale betegnede grupper¹²⁾, i hvilket økonomisk milieu fangerne ifølge deres erhverv nærmest maa placeres.

En redegørelse for de økonomiske misforhold, hvorunder størstedelen af de undersøgte lovovertrædere lever, er imidlertid ikke tilendebragt med en klassifikation efter indtægtsklasser. Der er ogsaa foretaget en undersøgelse af, i hvor mange tilfælde fangerne har haft »økonomiske vanskeligheder« enten paa tidspunktet for lovovertrædelsen eller til stadighed. Begrebet »økonomiske vanskeligheder« er først og fremmest bestemt ved forholdet mellem indtægter og udgifter, nærmere betegnet: for store udgifter i forhold til indtægterne. Det forekommer, som man vil se, hos ca. $\frac{3}{4}$ af de undersøgte fanger uden nogen væsentlig forskel hos de 2 grupper. Økonomiske vanskeligheder beror — næst efter de smaa indtægter — paa for store faste udgifter, særlig hyppigt paa for mange afbetalingsafdrag.

12) Statistisk Aarbog for Danmark 1942, tabel 206, grupperne 31 og 24.

Det er iøvrigt karakteristisk for disse fanger, at de mangler saakaldt »økonomisk sans«. De har intet overblik over deres pengesager, og det volder ikke saa sjældent besvær at faa deres indtægter og udgifter saa nogenlunde fastlagt. Undertiden har det resultat, vi er kommet til, ogsaa slaaet fangen med undren, og det er pludselig gaaet op for ham, hvorfor han »altid har haft saadan et mas med at faa sine penge til at slaa til«. Undertiden fører økonomiske vanskeligheder lige ud i kriminaliteten.

2440. 32aarig berigelsesforbryder. I 23aars alderen betinget dom for tyveri. 9 aar senere betinget dom for underslæb m. h. t. ca. 2000 kr., han som repræsentant for skotøjshandler havde incasseret. Nu straffet med 7 maaneders fængsel for et par tyverier paa sin arbejdsplads. Akut kriminalitet.

Opvokset under gode forhold. Kom efter konfirmationen i handelslære i provinsby, udlært. Derefter et par aar grønthandler. 1931 til København, hvor han har arbejdet paa forskellige fabrikker, de sidste 5 aar samme sted, har overhovedet ikke været arbejdsløs. Gift, har 2 børn. Han har tjent ca. 4000 kr. aarlig. Havde i sin fritid beskæftigelse som repræsentant, idet han solgte fodtøj til sine arbejdskammerater for skomagermester. Begik som nævnt her underslæb. Blev ved den betingede dom domt til at betale ca. 1300 kr. i erstatning med et maanedligt afdrag paa 75 kr.. Kort tid efter indskrænkedes arbejdstiden, saa han kun tjente 40 kr. ugentlig. Søgte at faa afdraget paa erstatningen nedsat, hvilket ikke lykkedes. Saa ingen anden udvej end at begaa tyverier for at skaffe pengene, hvorfor han paa sin arbejdsplads stjal metal for et mindre beløb.

Psykiatrisk: normal, men med tilbøjelighed til reaktive depressioner, angergiven, stærkt knyttet til familien.

Ægteskabelige forhold.

At de mennesker, der er opvoksede i defekte hjem og har faaet en uheldig opdragelse, ofte siden hen i livet kommer til kort, naar de selv skal stifte hjem, er ikke mere, end man kunde vente. Undersøgelsen af fangernes ægteskabelige forhold bekræfter dette, men viser samtidig andre ting af interesse.

Hvad først deres *ægteskabelige stand ved indsættelsen* angaar, viser det sig (se tabel 5), at kun lidt over $\frac{1}{3}$ er gifte;

Tabel 5.

Procentvis ford. af fangerne efter deres ægteskabelige forhold.

	Ugifte	Gifte	Separ. el. skilt	Har været el. er separ. el. skilt	Ægteskabet		Defekt hustru
					ugunstigt	gunstigt	
akut	31,5	45,7	22,8	25,7	17,1	20,0	14,2
kronisk	42,9	31,9	25,2	36,3	11,0	15,4	12,1
Sum	39,7	35,7	24,6	33,3	12,7	16,7	12,7

hertil kommer ca. $\frac{1}{4}$, der har været gifte, men er separerede eller skilte (en enkelt er enkemand); de sidste ca. 40 % har aldrig været gifte. Denne forskel hænger utvivlsomt sammen med, at de akut kriminelle ved undersøgelsen gennemgaaende har tilhørt lidt ældre aldersklasser. At de akut kriminelles ægteskaber holder bedre end de kronisk kriminelles, er ikke mere, end man kan vente. Det fremgaar af, at ca. 37 % af de akut kriminelles ægteskaber er gaaet i stykker, medens det tilsvarende tal for de kronisk kriminelle er ca. 63 %. De akut kriminelles ægteskabelige forhold er altsaa som helhed gunstigere end de kronisk kriminelles.

Hvordan den dybere sammenhæng er mellem ægteskab og kriminalitet, lader sig ikke slutte af de her anførte tal. Der er i materialet en del eksempler paa, at kriminalitet fører til et ægteskabs ophævelse. Men der er heller ikke saa helt faa eksempler paa, at det er ægteskabet, der er det primære, og kriminaliteten det sekundære. Undertiden saaledes, at det ægteskabelige samlivs afbrydelse danner indledningen til kriminalitet eller giver en allerede indledet kriminel løbebane en alvorligere karakter. Undertiden omvendt, saaledes at indgaaelsen af et ægteskab kan føre til, at et tilsyneladende kronisk kriminelt levnedsløb, ophører. I min tidligere artikel har jeg som eksempel paa akut kriminalitet netop anført et tilfælde, hvor den tilsyneladende kronisk kriminelle løbebane afbrydes paa den tid, hvor fangen bliver gift.

For at faa et indtryk af, hvor stor en rolle ægteskabet spiller for lovovertræderne, har jeg undersøgt, hvor ofte en saadan *sammenhæng mellem ægteskab og kriminalitet* kan paavises. Den er, som man ser af tabellen, ikke saa helt sjælden, forekommer hos ca. 30 % af de undersøgte fanger. Ægteskabets indflydelse har været gunstig (kriminaliteten ophørt eller aftaget) i noget over halvdelen af disse tilfælde, ugunstig i de resterende. Den forskel, der er paa akut og kronisk kriminelle er for lille til, at den tillader nogen slutning.

At et ægteskab ogsaa kan have en gunstig indvirkning paa de kronisk kriminelle, uden at kriminaliteten dog bringes til ophør, viser sig dels ved, at der i tilslutning til et indgaaet ægteskab kommer en kortere kriminalitetsfri periode, der dog ikke er lang nok til, at kriminaliteten kan betegnes som akut, og dels ved, at kriminaliteten i nogle tilfælde først rigtig har sat ind efter en skilsmisse.

I ca. $\frac{1}{8}$ af de her undersøgte tilfælde har *hustruen* været *defekt*. Herved er der forstaaet, at hun har været straffet, prostitueret eller det, man kalder »tvivlsom«, naar man mener utvivlsom, det vil sige løsaglig, uden at der foreligger konstateret prostitution. Man kan tænke sig, at et ægteskab med en saadan hustru i kriminalpolitisk henseende maa betragtes som uheldigt. Dog findes der en enkelt undtagelse i materialet, hvor en kronisk kriminel løbebanc er blevet gunstigt præget af et ægteskab med en defekt hustru. Alene det at have et hjem med ansvar over for kone og børn synes saaledes at være en faktor, der kan være af en vis kriminalitetsforebyggende betydning.

Det geografiske milien.

En opgørelse af, i hvilke retskredse de her undersøgte fanger er blevet straffet, og hvor de har boet, vil være uden interesse. Efter de nu gældende afleveringsregler kommer en meget stor del af statsfængslets fanger fra København, og en undersøgelse vilde ikke give noget ind-

Tabel 6.
Procentvis fordeling af fangerne efter milieuforhold.

	Hyppige forandringer	Kriminogene forandringer
akut	25,7	22,8
kronisk	38,5	8,8
Sum	34,9	12,7

tryk af kriminalitetens fordeling i by- og landbefolkning.

Derimod er *milieuforandringernes hyppighed* undersøgt (se tabel 6). En del kriminelle er af naturen rodløse og drives p. gr. a. deres ustadighed fra sted til sted. Andre flytter gang paa gang som følge af deres kriminalitet. Det er ubehageligt efter en straf at vende tilbage til den by eller egn, hvor man før har boet, og i de fleste tilfælde vil de erhvervsmæssige muligheder ogsaa samtidig være blevet forringede. Enkelte skifter stadig skueplads for at finde et nyt virkefelt og nye ofre for deres kriminalitet. Denne — saakaldte interlokale — kriminalitet¹³⁾, der er karakteriseret ved straffe i mange forskellige retskredse, som regel for samme forbrydelse, er ikke hyppig i det undersøgte materiale, men forekommer dog.

Ved opgørelsen af disse forhold er mere end 4 forskellige milieuer i barndommen, milieuforandringer mindst hvert andet aar gennem en aarrække eller straffe i mindst 4 forskellige retskredse (København, Frederiksberg og Københavns amts nordre og søndre birk er i denne sammenhæng anset for én kreds) regnet for hyppige milieuforandringer. Som tabellen viser, forekommer det i ca. 35 % af samtlige tilfælde, noget hyppigere for kronisk end for akut kriminelle, men dog ikke saa meget, at man tør bygge noget paa denne forskel.

Man ser af og til kriminaliteten opstaa i ret nær til-

13) Cfr. *Meywerk*: Beitrag zur Bestimmung der sozialen Prognose an Rückfallsverbrechern (Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, 29. Jahrgang, 1938) p. 438.

slutning til en milieuforandring, f. eks. efter flytning fra provinsen til hovedstaden, eller i forbindelse med og som en indirekte følge af hyppige milieuforandringer. En saadan tilsyneladende kriminogen milieuforandring er paavist hos ca. $\frac{1}{8}$ af de undersøgte fanger. Hyppigere hos de akut end hos de kronisk kriminelle; men forskellen er ikke saa stor, at den statistisk set tillader nogen konklusion.

Ogsaa her skal jeg ganske kort anføre et par eksempler.

2407. 33aarig berigelsesforbryder. Akut kriminalitet.

Opvokset under jævnt gode sociale forhold, men i økonomisk smaa kaar. Han er søn af bødker og hustru, opdraget i hjemmet, til han 12 aar gammel kom ud at tjene. Senere haft pladser paa landet, været hotelkarl i provinsbyer og sidst handelsmand. Gift, har 3 børn. De sidste 3 aar gaaet arbejdsløs det meste af tiden. Han har ført en meget omflakkende tilværelse.

Milieuforandringerne: 1907 — Flakkebjerg — 14 — Faardrup — 20 — Slastrup — 21 — mange forskellige pladser paa Fyen og i Jylland, som han ikke kan gøre rede for — 37 — Næstved — 37 — Kalundborg — 38 — Vordingborg — 38 — Stensved — 39 — Næstved.

Psykiatrisk: Sinke.

2419. 27aarig berigelsesforbryder af uren type. Kronisk kriminalitet.

Opvokset under meget defekte sociale forhold, søn af arbejdsmand og hustru. Moderen død, da han var i 10aars alderen. Hjemmet omtalt som meget daarligt; samtlige børn fjernedes af værgeraadet efter moderens død. Herefter paa forskellige hjem, siden ved landarbejde, mest som daglejer. Ind imellem vagabonderet. Ugift.

Interlokal kriminalitet: 1922 — Aalborg: Tyveri. 1933 — Faaborg: Tyveri. 1934 — Kbh.: Betleri. 1934 — Kbh.: Indbrudstyverier. 1936 — Rougsø: Tyverier. 1936 — Kbh.: Betleri. 1937 — Rudkøbing: Betleri. 1937 — Nyborg: Tyverier. 1939 — Nr. Sundby: Betleri. 1940 — Kbh.: Indbrudstyveri.

Psykiatrisk: infantil.

Resumé.

Sammenfatter vi resultaterne af den sociologiske undersøgelse, maa vi først og fremmest fremhæve, at der ikke er særlig stor forskel paa de to gruppers stilling. Kronisk

kriminelle har haft flere vanskeligheder under skolegang; men ellers synes deres forhold i barndommen ikke at have været daarligere end de akut kriminelles. M. h. t. de erhvervmæssige forhold er der ingen sikker forskel paavist; men de kronisk kriminelle synes noget mere prægede af arbejdsløshed, skønt de hvad uddannelsen angaar synes at have været lidt gunstigere stillet end de akut kriminelle. Økonomisk ligger de kronisk kriminelle tydeligt under de akut kriminelles niveau. M. h. t. ægteskab synes de akut kriminelles forhold som helhed lidt gunstigere end de kroniskes; men nogen sikker forskel er ikke paavist. Hvad milieuforandringerne angaar, er der heller ikke paavist nogen sikker forskel; men noget kunde dog tyde paa, at de akut kriminelle skulde være »mere følsomme« over for milieuets paavirkninger.

Det, der stærkest falder i øjnene, er, at det store flertal af de undersøgte fanger har levet og/eller lever under udtalt defekte sociale forhold¹⁴). Hvor stor en rolle disse misforhold spiller for kriminaliteten, vil man først faa et virkeligt indtryk af ved sammenligning med en ikke-kriminel kontrolgruppe. Men selv uden et saadant sammenligningsgrundlag tør man fastslaa, at det store flertal af de lovlydige borgere ikke lever under nær saa miserable ydre forhold som lovovertræderne.

14) Det kan have sin interesse at sammenligne med et par nyere svenske undersøgelser. *Centralförbundet för Socialt Arbete* har i 1941 udgivet en bog om »Ligabrottsligheten«, hvor der er givet en interessant redegørelse for bl. a. disse unges familiære og hjemlige forhold. I 68 % af de undersøgte tilfælde (560 unge lovovertrædere) var hjemmene væsentligt eller alvorligt defekte, alvorligt defekte alene i 47 % af tilfældene. Cfr. det nævnte arbejde p. p. 68 og 70.

En fortsættelse af denne undersøgelse er udgivet af samme institution og offentliggjort i »Social Årsbok« fra 1941. Her har man hos en gruppe unge voldsmænd fundet defekte familieforhold i 42 % af tilfældene, og hos en gruppe unge tyve er det tilsvarende tal 46 %. Cfr. nævnte arbejde p. p. 99 og 102.

Disse tal viser sig altsaa at ligge i samme niveau som de ved dette arbejde fundne.

Gør man under ét op, hvormange af lovovertræderne der har levet under ugunstige forhold i barndommen, haft erhvervsmæssige vanskeligheder, har været uheldige paa den ene eller den anden maade i deres ægteskab, har haft økonomiske vanskeligheder eller endelig har været præget af mange milieuforandringer: — bliver resultatet, som man kunde forudsige, at det gælder dem alle uden undtagelse, saavel akut som kronisk kriminelle. Defekte familieforhold eller uheldig opdragelse finder vi hos $\frac{2}{3}$ (68,3%) uden større forskel paa de to gruppers medlemmer. En defekt barndom og ægteskabelige vanskeligheder af den ene eller den anden art forekommer hos knap $\frac{1}{4}$ (23,8%) ogsaa uden nogen afgørende forskel paa de to grupper. Aktuelle vanskeligheder saavel m. h. t. de erhvervsmæssige som m. h. t. de ægteskabelige forhold har præget 39,7% af de undersøgte fangers tilværelse, ligeledes uden nogen forskel paa de to grupper. Defekter baade i barndommen og i de erhvervsmæssige forhold og i ægteskabet forekommer hos godt $\frac{1}{4}$ af hele materialet (26,2%), stadigvæk uden væsentlig forskel paa akut og kronisk kriminelle.

Det kan ikke paa grundlag af det her fremlagte materiale klart afgøres, om det er defekte sociale forhold, der har betinget kriminaliteten, eller omvendt: de sociale misforhold, der er en følge af kriminaliteten. Der synes her at være et sammenspil af aarsager og virkninger, der snart lader det ene, snart det andet være det primære. At kriminalitet eller rettere: strafafsoning kan gøre det vanskeligt for lovovertræderne sidenhen at tilpasse sig til samfundsforholdene, ser man altfor ofte eksempler paa. Men i de tilfælde, hvor milieuet har været uheldigt allerede i barndommen, eller hvor de paagældende aldrig har faaet en faglig uddannelse, maa sammenhængen i hvert fald være en anden. Og saaledes har forholdene været hos ca. $\frac{4}{5}$ (81,0%) af de undersøgte fanger uden hensyn til, om deres kriminalitet var af akut eller kronisk karakter.

Sammenspillet mellem mentale defekter og sociale misforhold.

De her refererede resultater siger os intet om, hvordan mentale defekter og sociale misforhold virker sammen hos den enkelte forbryder eller ved den enkelte forbrydelses genese. For at klarlægge det maatte man foretage en dyberegaaende analyse af en lang række enkelttilfælde, saaledes som det skal antydes i et af de følgende eksempler.

Et vist overblik over sammenspillet mellem disse to sæt af betingelser for kriminalitetens opstaaen kan man dog faa ved statistisk at undersøge, i hvor mange tilfælde de sociale¹⁵⁾ misforhold præger mentalt defekte og psykisk normale lovovertrædere. Da sociale defekter af den ene eller den anden art findes hos samtlige lovovertrædere uden undtagelse, vil fordelingen af dem, der baade er socialt og mentalt defekte, svare til den i tabel 1 anførte: 11,4—46,2% for henholdsvis akut og kronisk kriminelle. Og gruppen: socialt defekte og psykisk normale, kommer til at omfatte 88,6 og 53,8% af henholdsvis de akut og kronisk kriminelle. Det vil — anderledes udtrykt — sige, at af de akut kriminelle er de 88,6% og af de kronisk kriminelle de 53,8% psykisk normale, men lever i et defekt milieu.

For de akut kriminelle synes saaledes sociale misforhold at være den vigtigste kriminogene faktor. For de kronisk kriminelle er det i ca. halvdelen af tilfældene baade mentale og sociale defekter, i den øvrige halvdel alene de sociale misforhold, der dominerer i det sæt af faktorer, der maa antages at betinge kriminaliteten.

Et par eksempler paa de psykisk normales kriminalitet skal anføres.

15) Ved psykisk normalitet er forstået, at der ikke ved undersøgelsen er paavist mentale defekter af den tidligere nævnte art. Gruppens medlemmer er dog ikke af den grund en homogen masse (se i de flg. pp. 24 f.), og grænsen mellem den og de mentalt defekte lader sig ikke drage med absolut sikkerhed, men beror paa et skøn.

2335. 36aarig sædelighedsforbryder. I 30aars alderen betinget dom for tyveri. Akut kriminalitet.

Han synes opvokset under jævnt gode sociale forhold, er søn af handelsmand og hustru, har gaaet i skole 3 forskellige steder, er opdraget hos forældrene til 10aars alderen. Derefter har han haft forskellige pladser paa landet, til han 18 aar gammel kom ud at sejle. I de sidste ca. 15 aar har han ernæret sig ved fiskeri. Han har levet i økonomisk smaa kaar, men har dog klaret sig. Han er ugift og uforlovet.

Psykiatrisk: En lidt tungt begavet, robust almuetype, stræbsom og stabil, ikke særlig energisk; godmodig og skikkelig. I sexuel henseende normal.

Er nu straffet med fængsel i 8 maaneder for at have haft samleje med mindreaarig pige. Hun skal have været ret paatrængende over for ham ligesom hendes lidt ældre søster. Han hævder, at hun af og til selv uopfordret kom til ham om natten, og mener, at hun tidligere har staaet i forhold til andre mænd. Han synes at have været ret stærkt knyttet til hende.

Hans kriminalitet maa i det væsentlige betragtes som situationsbestemt ved pigens utvivlsomt noget paatrængende opførsel.

2354. 26aarig forbryder af blandet type. Tidligere straffet for hæleri, tyveri, udbredelse af venerisk smitte, vold og overtrædelse af afholdspaalæg. Voldsforbrydelserne og de senere aars tyverier foretaget under spirituspaavirkning. Nu straffet med fængsel i 1 aar for overtrædelse af afholdspaalæg og tyveri af øl fra bryggeri, hvor han tidligere havde begaaet indbrud. Kronisk kriminalitet.

Han synes at være opvokset under gode forhold, er søn af reparationsskomager og hustru, nr. 5 af 8 søskende, opdraget i hjemmet (provinsen), der ikke synes at have frembudt væsentlige uheldige forhold. Efter konfirmationen arbejdet paa et par fabrikker. I den sidste halve snes aar sejlet, ind imellem haft arbejde i land, men gaaet meget arbejdsløs og iøvrigt haft nødhjælpsarbejde og arbejde paa fabrik. Det sidste aar arbejdsløs, levet af fagforeningsunderstøttelse og socialhjælp. Han er blevet gift for et aars tid siden med 8 aar ældre rengøringsmedhjælper (søster til 2355 — se ovenfor), som han gennem flere aar har haft forbindelse med. Hun er formodentlig tidligere prostitueret. Han har i sin tid smittet hende med gonorrhoea. Han har ved senere Lejlighed slaaet hende i baghovedet med en flaske, og samlivet synes i det hele taget at have været temmelig uharmonisk. Der er ingen børn i ægteskabet.

Psykiatrisk: Gennemsnitstype, grundstemningen stabil, maaske en kende følelsesflad og lidt viljesvag og holdningsløs, men ikke forraaet, ikke driftspræget.

Der er god grund til at antage, at det er det stærkt defekte milieu, som han gennem kæresten er kommet ind i, der i forbindelse med hans alkoholmisbrug har ført ham ud i kriminaliteten.

Til denne gruppe: *de psykisk normale lovovertrædere, der har levet og maaske stadig lever under defekte sociale forhold*, knytter der sig en særlig interesse. Nogle af dem bliver akut kriminelle, nogle kronisk kriminelle.

Hvad betinger denne forskel?

Vi maa — trods den lighed, vi har konstateret — antage, at deres temmelig forskelligartede skæbner beror paa forskelle hos dem selv eller i deres omgivelser. En omhyggelig og detailleret sammenligning af deres sociale forhold, som jeg har foretaget, har ikke afsløret nogen saadan forskel. Man kan ikke paa grundlag af det her bearbejdede materiale sige, at de kronisk kriminelle af denne gruppe socialt set er haardere ramt end gruppens akut kriminelle, og man kan heller ikke paavise, at der er ydre forhold af særlig betydning, der karakteriserer de kronisk fremfor de akut kriminelle.

Herefter maa man have opmærksomheden henvendt paa den mulighed, at den hypotetiske forskel paa akut og kronisk kriminelle, der har vist sig normale i psykisk henseende, trods alt maa ligge i deres personlighed. Heri er der intet selvmodsigende. Begrebet »psykisk normal« er udtryk for det gennemsnitlige og dækker slet ikke over en gruppe mennesker, hvis personligheder skulde være blot nogenlunde ensartede. Man maa som professor *Helweg* skriver — »tilkende den normale karakter en meget betydelig variationsbredde«¹⁶⁾, og det kan meget vel tænkes, at de normale akut og kronisk kriminelle dog afviger væsentlig fra hinanden m. h. t. karakter og personlighed. Navnlig maa man regne med, at de normale kronisk kriminelle under indflydelse af de defekte barndomsforhold, som mange af dem er opvokset under, kan have udviklet

16) Den retslige psykiatri, p. 126.

karacterskævheder, der vel er af afgørende betydning for deres videre skæbne, men som alligevel ikke gør betegnelsen »psykopat« berettiget; »thi regnes enhver karakterologisk ejendommelighed for et psykopatisk træk, bliver det jo kun de allermest banale gennemsnitsmennesker, der ikke er psykopater«¹⁷⁾).

Jeg skal anføre et saadant eksempel, hvor noget kunde tyde paa, at en lovovertræder, der ifølge sin psykiske beskaffenhed falder inden for det normales rammer, under indflydelse af ulykkelige forhold i barndommen har udviklet en neurotisk betinget karacterskævhed, der i samspil med defekte sociale forhold og særlig rent aktuelle erhvervsmæssige og økonomiske vanskeligheder fører ham ud i kriminalitet.

2334. 45aarig tyv (ren type). Langsomt recidiverende. Akut kriminalitet.

Han er opvokset under stærkt defekte sociale forhold. Født uden for ægteskab. Moderen ernærede sig som tjenestepige paa herregaarde, skal have haft mange løse forbindelser. Fangen har 3 halv-søskende, der alle har forskellig fader. Faderen var tjenestekarl; fangen har aldrig kendt ham; han skal være straffet med rotting for tyveri.

Han blev opdraget hos bedstemoderen til 7aars alderen, derefter hos moderen, som han fulgte i hendes forskellige pladser paa sjællandske herregaarde, til 11aars alderen. Siden har han selv haft pladser paa landet paa sin hjemegn. Han har gaaet i to forskellige landsbyskoler; fra den sidste omtales han som »en meget flink dreng, der aldeles ikke viste lyst til tyveri«. Hans husbond fra disse aar har ligeledes været tilfreds med ham. Det samme gælder sognepræsten. Moderen siger, at han var en rar dreng.

Efter konfirmationen fortsatte han ved landbruget og holdt stadig i de følgende aar til paa sin hjemegn.

Allerede 15 aar gammel havde han sin første kriminelle sag, idet han havde gjort sig skyldig i tyveri af et halssmykke fra sin husbond, tyveri af kyllinger, som han solgte, og et cykletyveri. Sagen sluttedes mod, at han blev anbragt under værgeraadsforsorg. Han angiver dog, at han aldrig har mærket noget til forsorgen; vil saaledes aldrig have haft nogen tilsynsførende. 2—3 aar efter gjorde

17) *ibid.*

han sig sammen med den ældre halvbroder skyldig i 12 tyverier og indbrudstyverier. Brødrene havde fattet en plan om at sejle til Bornholm, og det synes, som om det er fangen, der — skønt yngre — har taget initiativet til udførelsen af denne plan. For disse lovovertrædelser idømtes han 18 måneders forbedringshus. (Broderen har senere klaret sig).

Allerede et aars tid efter gør han sig skyldig i et indbrud hos en tidligere husbond og idømmes 2 aars forbedringshus. I de følgende 4 aar klarer han sig uden at komme i konflikt med loven. Han har stadig pladser som tjenestekarl, men skifter ret hurtigt, er ikke mere end et halvt aar i nogen af pladserne, og enkelte af dem kommer han fra i utide.

26 aar gammel begaar han en række indbrud i forretninger, værksted, pensionat, lejligheder og drivhus, hvorfor han idømmes 2 aars forbedringshus.

Efter løsladelsen tager han ophold i en sydsjællandsk provinsby og ernærer sig ved løst arbejde af forskellig art: vejarbejde, ved landvæsen, hos en maler o. s. v.. Efter et par aars forløb bliver han gift med en 10 aar yngre tjenestepige. Samlivet er efter begges angivelser godt. Der er 5 børn i ægteskabet.

Han har i sidste omgang en kriminalitetsfri periode paa 8—9 aar. Hans forhold synes — muligvis under indflydelse af ægteskabet — at have bedret sig væsentligt. Fra sine arbejdsgivere omtales han særdeles godt. Ogsaa svigermoderen er tilfreds med ham.

Et par aar før nuværende sag havde han i 11 måneder vej-arbejde ved en sjællandsk kommune; men siden har han praktisk talt ikke haft arbejde. Familien har maattet leve af socialhjælp: 20 kr. ugentlig + hjælp til husleje. Han fik efterhaanden nogen gæld hos forskellige handlende, som han saa har maattet afdrage paa. Han blev deprimeret p. gr. a. de økonomiske vanskeligheder.

Hans tyverier begyndte i efteraaret —39. En aften udtalte han til konen, at han maatte se at skaffe noget sengetøj til dem, da de ikke kunde ligge i det, de havde, uden at fryse. De havde faaet socialhjælp til fagforening, sygekasse, husleje og til hjælp til børnetøj, og saa turde han ikke ogsaa søge hjælp til sengetøj. Han sagde, at de kunde jo ikke faa til alting. Hun fraraadede ham at gaa ud at stjæle; men han sagde, at de var nødt til at have noget at ligge i. Han cyklede saa til en naboby, hvor han mente, at der var mindre chancer for at blive opdaget, og begik et indbrud i en manufakturforretning, hvor han stjal sengetøj og duge.

Besættelsen den 9. 4. 1940 gjorde et alvorligt indtryk paa ham. Han blev fortvivlet over, hvorledes de skulde klare sig i fremtiden. Han troede, at krigen vilde vare længe, og derfor blev han navnlig bekymret for vintertiden. Arbejde kunde han ikke faa, og for deres

socialhjælp kunde han jo ikke købe meget. Han udtalte gentagne gange: »Ja, lille . . . , jeg har ingen anden udvej«, og saa lagde han sig paa divanen og græd — hvad han forøvrigt ogsaa tidligere havde gjort, naar alt saa haaabløst ud.

Navnlig efter besættelsen tog det fart med tyverierne. Han begik i 14 tilfælde indbrud i forretninger og kontorer i sjællandske provinsbyer. I 2 tilfælde opbrød han udhængsskabe. Han opdirkede døre eller steg ind gennem opbrudte vinduer, arbejdede hele tiden med handsker paa. Han stjal beklædningsgenstande, værktøj, materialer af forskellig slags, madvarer m. m. til en samlet værdi af ca. 2100 kr.. Kosterne opmagasinerede han forskellige steder i sit hjem. En del af dem havde han overhovedet ikke taget i brug. Han solgte intet.

For disse tyverier idømtes han 2½ aars fængsel. Ved indsættelsen var han udtalt deprimeret; men allerede en 14 dages tid efter var stemningen normal. Han er stadig noget tung i det og karakteriseres psykiatrisk som et lidt neurotisk præget individ med tilbøjelighed til affektphobning og -udladning; godt begavet; ikke etisk afstumpet.

Allerede hans livshistorie giver holdepunkter for en psykologisk bedømmelse af den. Forholdene i hans barndom har været saa defekte, at der er al mulig grund til at vente, at nogle af de karaktersvagheder, som hans livsløb afslører, maa opfattes som milieuskader. Samtale med ham bekræfter i det store og hele denne antagelse.

Differentialdiagnostisk vil man særlig interessere sig for to muligheder: en milieubetinget neurose eller en psykopati af den asteniske og stemningslabile type. Der er visse træk i hans personlighed, der kunde tyde paa, at hans psykiske energi kun er ringe. Han giver let op over for modgang, virker nervøs, spændt, usikker og kan — ifølge sine egne udtalelser — være irriteret og hidsig. Der er imidlertid grund til at tro, at det er milieuet i barndommen og ungdommen, der har præget ham. Han har i de senere aar været udholdende i arbejdet, har været ivrig til at tage fat og mener selv, at han har kunnet udfolde en ret sejt energi uden at trættes, hvilket ogsaa stemmer med hans arbejdsgiveres indtryk af ham. Hvad angaar stemningssvingningerne, staar vi ved det punkt, hvor han mest synes at falde uden for det normales rammer. Han har af og til været deprimeret i perioder, hvor han har haft modgang. Det er dog sandsynligt, at det maa opfattes som en naturlig reaktion paa de vanskeligheder, han har været i. Udpræget stemningssvingende er han ikke. Stemningssvingninger, opstaaet »af sig selv«, endogent, er ingen steder omtalt, og selv mener han ogsaa, at der altid har været god grund til det, naar han har været mismodig.

Herefter vil man skønne, at det drejer sig om et menneske, der i

det store og hele m. h. t. konstitution falder inden for det normales rammer. Skævheden i hans psykiske opbygning, nervositeten, stemningssvingningerne og den periodiske holdningsløshed maa antages at være milieuskader.

Hvordan gaar det nu til, at han bliver lovovertræder?

Heller ikke i dette tilfælde lader spørgsmaalet sig besvare med sikkerhed. Men man kan dog med en vis sandsynlighed gætte paa, at kriminaliteten i den første periode i overvejende grad maa opfattes som et produkt af hans — milieuskadede — karakter. En del af hans forbrydelser er antagelig trodsreaktioner over for et samfund, som han ikke mener at skyldes noget som helst. Hvor meget af denne tankegang, der har været klart bevidst, kan man ikke sige; men der er dog spor af den endnu. Ved hans seneste lovovertrædelser har de defekte sociale forhold, arbejdsløsheden og hans økonomiske vanskeligheder, derimod spillet en større rolle, selv om de afgørende faktorer stadigvæk synes at have ligget i hans personlighed.

Hermed har vi nærmet os til kriminologiens centrale problem: spørgsmaalet om arv og milieu. Analyser af enkelttilfælde kan belyse dette problem, men næppe føre til dets løsning, fordi man som regel ikke har tilstrækkelig sikker viden om den afgørende periode i individets liv: barndomstiden.

En definitiv løsning af det centrale problem kan vi vel først vente at faa gennem en fortsættelse af de tvillingundersøgelser, hvor *Lange*, *Stumpfl* og *Kranz* inden for kriminologien har ydet ypperlige bidrag til klarlæggelse af problemstillingen og samlet et første, men endnu for lidet omfattende materiale, som man kan og bør bygge videre paa.

For den praktiske kriminalpolitik synes den herhenhørende stærkt teoretiske diskussion dog ikke at blive af al for stor betydning. Med støtte i den viden, vi besidder ad anden vej, og ud fra de resultater, det her analyserede, begrænsede materiale giver, tør man fremhæve, at ihvert fald to ting vil være af betydning i en præventiv kriminalpolitik: En tidlig opsporing og behandling af de individer, der p. gr. a. arveligt belingede mentale defekter eller p. gr. a. defekte sociale forhold er særligt truede. Og en almindelig sanering af de sociale misforhold, der synes at danne baggrund for en saa væsentlig del af kriminaliteten.